

Kirchknopf-dosszié II. Egy másik budapesti történet

Amikor 2005 végén rábukkantam az Állambiztonsági Szolgálatok Történi Levéltárában (ÁBTL) található Kirchknopf-dossziéra (V-103752), úgy tűnt, hogy kompakt, egész történet kerekedik ki a dokumentumokból. Az ÁBTL internetes folyóiratában, a *Betekintő* 2007/3. számában közölt forrásanyagban¹ azonban sok kérdés maradt megválaszolatlanul. Az „elvarratlan” szálak egyikét a jelen forrásközlés főszereplőjének Kirchknopf Annának,² Kirchknopf Etel nővérenek a története jelenti, aki – hasonlóan húgához – jelentékeny szerepet töltött be az események alakulásában, ha ez a korábban közölt dokumentumokból nem is derült ki egyértelműen. Ahhoz, hogy megértsük a Kirchknopf testvérek történeteinek kapcsolódásait, röviden vissza kell térnünk az alaptörténethez.

Kirchknopf Etel 1944 nyarától munkatársa, majd szeretője lett Polányi Béla fogorvosnak, aki a formálódó antifasiszta ellenállással tartott kapcsolatot. Polányi doktor és társai segítségével valószínűleg több tucat ember menekült meg a biztos haláltól a német megszállást követő időben. Kirchknopf Etel azonban az 1944. októberi puccs után hatalomra került nyilasoknak elárulta a fogorvost, és szeretője, Dikán Lajos SS őrmester segítségével elhurcoltatta a német biztonsági szervek Svábhegyen lévő épületébe. Eközben Kirchknopf Etel és Dikán Lajos, valamint nővére Kirchknopf Anna önkényesen beköltöztek a doktor lakásába. Polányi Béla 1944. december elején az ellenállás segítségével kiszabadult a fogságból, de egykori szeretője még aznap „intézkedett”, hogy a fogorvos ne vehesse birtokába újra a lakását: Dikán Lajos és emberei segítségével meggyilkoltatta Polányit, akinek a holttestét a Dunába dobták. A féltékenységből és anyagi haszonszerzésből elkövetett emberölést a háború után a Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának Politikai Rendészeti Osztálya (PRO) vizsgálta ki. A rövid időre őrizetbe vett Kirchknopf Etel azonban megszökött és eltűnt a politikai rendőrség látóköréből. 1945 szeptemberében a lány részese lett egy újabb szerelemfáltésból elkövetett emberölésnek, amit akkori „vőlegénye” követett el a szovjet Vörös Hadsereg egyik őrnagya ellen. Ennek kapcsán tartóztatták le ezúttal a szovjet állambiztonság beosztottjai. A szovjet katonai törvényszék ítélete értelmében 1946 elején Kirchknopf Etelt ismeretlen helyre a Szovjetunióba deportálták. Korábbi szeretője, Dikán Lajos ezalatt álnéven bujkált az ország különböző területein, miközben a nyomozás ellene is folytatódott. 1947 elején sikerült a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálynak az egykori SS őrmester nyomára bukkanni, ami után Dikánt kihallgatták és 1947. május 14-én kivégezték. A hiányos dokumentumok alapján is részletességig rekonstruálható történetben kifejezetten a Polányi-gyilkosság kapta a fő szerepet, és a politikai rendőrség is ennek tárgyában folytatta le a vizsgálatot. Mivel ez a nyomozás kizárólag Kirchknopf Etel és Dikán Lajos ellen irányult,³ Kirchknopf Anna személye mellékesnek tűnt az ügy szempontjából. A saját vizsgálati dossziéjában lévő iratok azonban nemcsak saját szerepét, hanem az egész történetet is más megvilágításba helyezik.

A most bemutatott történet tehát a szereplőket, a helyszínt és az időt tekintve szorosan kapcsolódik Kirchknopf Etelka történetéhez, annak kiegészítéseként, folytatásaként vagy elágazásaként is felfogható. A Történeti Levéltárban 3.1.9. V-104124 jelzet alatt nyilvánított dosszié Keiner Györgyné Kirchknopf Anna népellenes büntetellel gyanúsított személy vizsgálati anyagát tartalmazza. A nyomozást – testvére és Dikán Lajos ügyéhez hasonlóan – a Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának Politikai Rendészeti Osztálya folytatta le. A rendkívül hiányos, másolati és másodlati példányokat tartalmazó dossziében csak a tanú-, illetve gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyveket, valamint Dikán Lajosra vonatkozó megkereséseket és Dikán népbírói ítéletét olvashatjuk. Arra vonatkozóan semmiféle adattal nem rendelkezünk, hogy a népbíró elítélte volna Kirchknopf Annát. Története – a dossziéja alapján – ezért megszakad 1946. júliusi kihallgatásával.

Kirchknopf Anna ellen először a Debrecenben (majd 1945. január végétől Budapesten) székelő, Tömpe András vezette Magyar Államrendőrség Politikai Rendészeti Osztálya kezdeményezett nyomozást. (Ez a szerv hamarosan megszűnt, Tömpe később a Magyar Államrendőrség Vidéki Főkapitányságának Politikai Rendészeti Osztályát irányította.)⁴ Ennek az eljárásnak a vége Kirchknopf Anna internálása lett Debrecenben 1945. április 21. és augusztus 5. között. A vizsgálat valószínűleg nem terjedhetett ki sem a Kirchknopf Etel és Dikán Lajos által elkövetett Polányi-gyilkosságra, sem Kirchknopf Anna háború alatt játszott szerepére. Internálása a németekkel együttműködő szélsőjobboldali szimpatizánsokat sújtó szokásos rendőr-bíraskodási aktus volt.⁵

Annak, hogy végül is az idősebbik Kirchknopf lány által elkövetett háborús bűncselekmény vizsgálatát miért a Péter Gábor vezette budapesti PRO folytatta le, több oka lehetett. A legkézenfekvőbb ok Kirchknopf Anna sikeres szökése volt a debreceni internálótáborból Budapestre. Tömpének nem volt illetékessége a fővárosban, és az akkori viszonyok között a politikai rendészeti szervek hírszolgálatára sem működött zökkenőmentesen. Az alább közölt dokumentumokból (jelentések, megkeresések, utasítások stb.) is kiolvasható, hogy a névleg egységes, de valójában hatásköri, személyi és politikai ellentétekre szétszabdalt Magyar Államrendőrség 1946-os szervezeti felépítése nem mindig szolgálta a nyomozások eredményes lefolytatását. Ez különösen jellemző volt a két egymással rivalizáló politikai rendészeti osztály közötti – koránt sem csak a Tömpe és Péter személyes ellentétére visszavezethető – súrlódásoknak. A Budapesti Főkapitányság és a Vidéki Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályai között az együttműködés azért sem lehetett felhőtlen, mivel mindkét vezető magának vindikálta a kizárólagos jogot az ügyek felderítésében.⁶ Mindez olykor nyíltan is a felszínre tört, máskor – mint ez a forrásközlés is mutatja – burkoltan volt jelen. Illetékességi szempontok alapján azonban a budapesti PRO lényegesen „jobb” helyzetben volt, hiszen ide koncentrált az 1944. októberi nyilas puccs után, majd a hosszú ostrom alatt elkövetett háborús és népellenes bűncselekményekkel kapcsolatos vizsgálatok nagy része. Ezek közé tartozott a Kirchknopf Anna ügye is.

Kirchknopf Anna történetének háttere nagyjából hasonló a húgának Kirchknopf Etelnek vizsgálati anyagában leírtakhoz. Lényeges pontokon azonban eltér, ezért rövid ismertetése elengedhetetlen. A dossziében foglaltak módosítják Kirchknopf Etel és Dikán Lajos, valamint Polányi Béla szerepét a szövevényes háborús történetben. Nagyon fontos kihangsúlyozni azonban, hogy az alábbi történet szinte kizárólag a sértettek vádjából és Kirchknopf Anna védekezéséből, azaz egyoldalú vallomásokból áll össze, amit az olvasáskor és az értelmezéskor mindenképpen figyelembe kell venni. Míg a forrásanyag egyfelől Kirchknopf Anna népellenes bűncselekményeinek vizsgálatáról szól, másfelől viszont a Gottlieb család viszontagságainak és üldöztetésének a krónikáját is magába foglalja.

A nagyobbik Kirchknopf lány 1941-ben házasságot kötött Keiner Györggyel, aki a fennálló törvények értelmében zsidó származású, tehát jogfosztott, másodrendű magyar állampolgárnak minősült.⁷ Férjét 1942-ben munkaszolgálatra rendelték az orosz frontra, ezért Kirchknopf Anna Debrecenből Budapestre ment édesanyjához. Mikor 1944 tavaszán elkezdődött a vidéki zsidók deportálása, sógornője, Keiner Márta segítséget kért tőle, hogy Budapestre jöhessen. Vele tartott vőlegénye, Gottlieb József is hamis igazolványokkal. Anna májusban asszisztensnői munkát szerzett Mártának Dr. Polányi Béla fogorvosnál. A fiatalok 1944 júliusában megesküdtek, majd kivették azt a zuglói lakást, ahol Kirchknopf Anna főbérlelőként lakott. Márta és Anna között szóbeli egyezség született arról, hogy kilétüket, származásukat Kirchknopf Anna nem árulja el senkinek és segítségükre lesz a további bujkálásukban. 1944. október 13-án egy razzia alkalmával a hatóságok elfogták Gottlieb Józsefet, akit ezután Pestszentlőrincre vittek munkaszolgálatra. Innen próbált meg üzeni feleségének, de a levelet, melyet Kőbányára, Kirchknopf Anna édesanyjának címzett, az asszony (Gottlieb szerint szándékosan) nem adta át. E helyett elvitte azt Polányinak és elárulta sógornőjét és annak férjét a fogorvosnak. Dr. Polányi Béla ezután állítólag megszarolta Keiner Mártát és 5000 pengőt, vagy arany ékszereket követelt a kétségbeesett asszonytól – Gottliebék szerint az egész mögött a Kirchknopf lányok álltak. Gottliebné átadta neki az értékeit, minek fejében Polányitól megkapta a levelet.

Október végén Gottlieb Józsefnek sikerült megszöknie a munkaszolgálatból, és feleségénél rejtőzött el a zuglói Rákospatak utcában. Az ellenállás segítségével új iratokhoz jutott az üldözött házaspár, többek közt egy kémelhárítói igazolványra is sikerült szert tenniük. Eközben már meglehetősen hűvössé vált a viszony Kirchknopf Anna és Gottliebék között, amit az is jelzett, hogy 1945. november 12-én Anna édesanyja, Kirchknopf Mátyásné jött el lánya személyes tárgyaiért a Rákospatak utcába. Gottliebék minden holmit kiadtak, kivéve egy festményt. Mindebből sejtették, hogy a helyzetük lassan tarthatatlanná vált.

A megérzésük nem csalt, mivel másnap 13-án délelőtt megjelent két halálfejes nemzeti színű karszalagot viselő katona, akik közül az egyiket Márta felületesen ismerte Polányi Béla és a Kirchknopf testvérek által. Dikán Lajos SS őrmester eleinte barátságos hangnemben igazoltatta Gottliebéket, de mikor a hamis igazolványok előkerültek kijelentette, hogy tudja, kik ők valójában. Ezután a házaspárt hosszas huzavona, valamint a nyilas és német hatóságok közötti káosz eredményeképpen előállították a svábhegyi német Biztonsági Szolgálat (SD – Sicherheitsdienst) központjába. Itt őrizetbe vették és kihallgatták őket, majd a Margit körúton lévő német rendőri fogdába kísérték át mindkettőjüket. 1944 decemberében Gottlieb Józsefet Dachaubá, míg feleségét Ravensbrückbe, majd a bergen-belseni koncentrációs táborba deportálták.

A háború után 1946 májusában érkeztek haza Gottliebék. Ekkor szereztek tudomást Gottlieb József bátyjától, Gottlieb Jenőtől – aki magánnyomozást végzett –, hogy kálváriájukat Kirchknopf Annának köszönhetik. Gottlieb Jenő 1946. május 27-én feljelentést tett a politikai rendőrségen a Kirchknopf testvérek ellen. A Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának Politikai Rendészeti Osztálya kihallgatta az ügyben a sértetteket, Gottlieb Józsefet és Mártát. A rendelkezésre álló bizonyítékok alapján 1946. július 19-én megtörtént Kirchknopf Anna gyanúsított kihallgatása is. A kihallgatások során bizonyossá vált, hogy Anna „feljelentette” Dikán Lajosnál a bujkáló házaspárt és pontosan felfedte az SS őrmester előtt kilétüket. Dikán Lajos a kapott információk alapján ugyanúgy járt el Gottliebékkel szemben, mint néhány nappal azt megelőzően Polányi Béla és üzlettársa, Lazin Ferenc elhurcoltatásakor. A jegyzőkönyvek alapján Kirchknopf Anna a Gottlieb házaspárt azért hurcoltatta el, mivel kényelmetlenné vált bűjtatni őket. A feljelentést indokolhatta továbbá anyagi haszonszerzés és személyes ellenszenv is. A politikai nyomozók nemcsak a Gottlieb család viszontagságai iránt érdeklődtek, hanem hűgának és annak szeretőjének, Dikán Lajosnak a Polányi gyilkosságban játszott szerepére is kíváncsiak voltak.

A nyomozás kitért az 1945. szeptember 23-án Piskifürdőn elkövetett gyilkosságra is. A szovjet őrnagy meggyilkolásáról Kirchknopf Anna jóval részletesebben mesélt gyanúsítottként, mint tanúként testvére, Kirchknopf Etelka ügyében. Beszámolójában meglehetősen életszerű bizonyítékokat tárt a hatóság elé, amikor pontról-pontra beszámolt Kirchknopf Etel és a szovjet őrnagy megismerkedésének körülményeiről, viszonyáról, valamint húga „vőlegényének” bosszújáról, a féltékenységből elkövetett emberölésről. A részletes vallomástétel oka alighanem az lehetett, hogy Kirchknopf Etel nővére enyhítő körülményt próbált magának biztosítani az által, hogy az emberölést az ő „kiszivárogtatása” révén sikerült felderíteni. Védekezése azonban nagyrészt hiábavalónak bizonyult, mivel a PRO nem rendelkezett hatáskörrel a gyilkosság nyomozásában.

Más azonban a helyzet Polányi Béla meggyilkolása ügyében. Kirchknopf Annának – összevetve a különböző vallomásokat, valamint a két dossziében található dokumentumokat – részesnek kellett lennie, vagy legalább is tudomással kellett bírnia húga felbujtó szerepéről a gyilkosságban. Polányi Béla elhurcoltatása után a Kirchknopf lányok birtokukba vették a fogorvos lakását, ezért Annának Polányi 1944. decemberi visszatérése után szintén érdekében állott a fogorvos „elintézése”. Tudnia kellett arról is, hogy Dikán Lajost halálfejes SS őrmesterként milyen bűncselekmények elkövetése terheli. A dokumentumok alapján megállapítható, hogy Kirchknopf Anna – ugyanúgy, mint húga – felhasználta Dikán Lajost és SS légionárius társait arra, hogy személyes ügyeit a nyilas hatalom rendvédelmének közreműködésével intézze el, ami esetünkben sógornője és annak férje elleni népellenes bűntett elkövetését jelentette. Dikán Lajos „szolgálatain” keresztül a Kirchknopf lányok nemcsak, hogy a személyes érvényesülés és az anyagi haszonszerzés iránti ambíciójukat

élhették ki, de jelentősen hozzájárultak a nyilas rendszer embertelen intézkedéséhez is. Az anyagi motiváció és az emberi becstelenség önmagában nem tette volna a bűncselekményeket politikai színezetűvé, mindehhez a háború okozta pusztítás és a nyilas rémuralom adta meg a hátteret.

Keiner Györgyné Kirchknopf Anna további sorsának alakulásáról a dossziében nem találunk adatokat. Az ellene lefolytatott nyomozás eredményéről, esetleges népbírói peréről nem tudunk. Kirchknopf Anna vizsgálati dossziéjának többi része kizárólag Dikán Lajosra vonatkozik,⁸ ezért a történet ezen a ponton is visszakanyarodik Kirchknopf Etel 1944-es budapesti „meséjéhez”.⁹

Dokumentumok:

1. A debreceni politikai rendőrség átirata Keiner Györgyné ügyében, 1946. február 6.

Magyar Államrendőrség Debreceni Főkapitánysága Politikai Osztály.

Telefon: 221.

1241/1945. P. o. sz.

Debrecen, 194.....

Tárgy: Keiner Györgyné ügye.

Rendőrfőkapitányság Politikai Rendészeti Osztálya
Budapest

Értesüléseim szerint *Keiner Györgyné sz. Kirchknopf Antónia* budapesti születésű, 22 éves, rk. vallású, htb. foglalkozású egyént a budapesti államrendőrség politikai gyilkosság gyanúja miatt még az *elmúlt esztendőben őrizetbe vette*.

Tekintettel arra, hogy nevezett Keiner Györgyné a fenti szám alatt 1945. április hó 20-án kelt a debreceni államrendőrség politikai osztálya által kiadott véghatározat alapján rendőrhatalósági őrizet alá lett helyezve különböző politikai bűncselekmények elkövetése miatt. Az ügyében a nyomozást nem folytathattuk, nevezett az internáló táborból megszökött.

Kérünk értesítést arra nézve, hogy Keiner Györgyné elleni eljárás lefolytatásához szükség van-e a birtokunkban lévő ügydarabjához az esetleges budapesti rendőrség által még ismeretlen büntetteinek kiderítése céljából.

Debrecen, 1945. évi február hó 6. napján.¹⁰

osztályvezető, r. ny. százados

[ÁBTL 3.1.9. V-104124 28. Géppel írt másodlat a Magyar Államrendőrség Debreceni Főkapitányságának körbélyegzőjével és olvashatatlan aláírással.]

2. A budapesti politikai rendőrség válaszátirata, 1946. március 1.

3658/1946 pr. sz.

Tárgy: Keiner Györgyné ügye

Magyar Államrendőrség Vidéki Főkapitányságának Politikai Rendészeti Osztálya
Budapest

A Debreceni Főkap. Pol. Oszt. 1241/45. sz. megkeresésére közlöm, hogy fent nevezett ellen osztályomnál eljárás nincs és nem is volt. Kérem utasítani a fenti kapitányságot, hogy a szolgálati utat tartsa be és T. Címen keresztül küldje megkereséseit.

Budapest, 1946. március 1.

Gönczöl Tamás r. fhdgy.
előadó

Dr. Tímár István r. ezredes¹¹
II. aloszt.¹² vez.

[ÁBTL 3.1.9. V-104124 29. Géppel írt másodlat a Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályának körbélyegzőjével, Gönczöl Tamás és Tímár István aláírásával.]

3. Gottlieb József feljelentése Keiner Györgyné és Kirchknopf Etel ellen, 1946. május 27.

Budapest, 1946. május 27-én.

A Magyar Államrendőrség Politikai Osztályának
Budapest

Alulírott feljelentést teszek *Keiner Györgyné sz. Kirchknopf Antónia* Budapest, X. Nyitra u. 7. II. em. lakos ellen, valamint *Kirchknopf Etel* budapesti lakos ellen, akinek közelebbi lakhelye ismeretlen. Nevezettek 1944. évben a Hunyadi halálfejes légió¹³ tagjai voltak, valamint Gestapo besúgók.

Nevezettek feljelentésére a fent nevezett légió egyik törzsőrmestere, akivel nevezettek intim baráti viszonyt tartottak fenn, 1944. november 13-án elcipeltek engem és feleségemet a Rákospatak u. 60/d. sz. alatti lakásomról, ahol bujkáltunk s életveszélyes bántalmazások után kiszolgáltattak bennünket a svábhegyi német Gestapo vérebeinek, ahonnan rövid időre a Pestvidéki fogházba kerültünk s onnan deportáltak bennünket Németországba. Csak néhány héttel ezelőtt kerültünk vissza a deportálásból, mert egészségi állapotunk csak most jött némileg rendbe.

Szemtanuk állítása szerint Kirchknopf Antónia november 14-én (1944) megjelent fenti lakásunkban ugyanazzal a halálfejes őrmesterrel egyetemben, aki előző nap elhurcolt bennünket, s a lakásunkat teljesen kifosztotta.

Tudomásom szerint Kirchknopf Antónia néhány nappal előbb lépett a BSKRT¹⁴ szolgálatába a 28-as villamos vonalon.

Kérem a T. Államrendőrséget, hogy nevezetteket azonnal vegye őrizetbe s ellenük a szükséges lépéseket haladéktalanul tegye meg.

Tisztelettel:
Gottlieb József
Zoltán u. 8. IV. em.

[ÁBTL 3.1.9. V-104124 15. Géppel írt másolat Gottlieb József aláírásával.]

4. Gottlieb József tanúkihallgatási jegyzőkönyve, 1946. július 17.

3658/46.

Budapest, 1946. július 17.

Keiner Györgyné ügye.

[...] ¹⁵

A tanú előadja a következőket:

Keiner Györgynét 1944 májusa óta ismerem. Ekkor jöttünk fel Pestre menyasszonyommal Keiner Mártával Debrecenből Budapestre hamis papírokkal, hogy Pesten

bujkáljunk. Keiner Györgyné megígérte, hogy segítségünkre lesz. 1944. júniusában közösen kivettünk egy lakást – miután menyasszonyommal megesküdtünk egyházilag – a Rákospatak u. 60/d. sz. házban. A lakás főbérelője Keiner Györgyné volt.

1944. november 12-én este dacára az elsötétítésnek és a nagy távolságnak eljött a lakásunkra Keinerné anyja, Kirchknopf Mátyásné azzal, hogy a lánya azt üzente nem jön haza egy pár napig, és ami holmija ott van a lakásban azt adjuk ki neki. Volt a lakásban egy Kaszap István kép is, amire mindig azt mondta Keinerné, hogy amíg az ott lesz addig nem lesz semmi bajunk. Most külön megüzente anyjával, hogy a Kaszap képet is hozza el magával. A dolog úgy nézett ki, hogy Keinerné egyáltalán nem akar többet visszajönni a lakásba. A képet nem adtuk ki, a többi holmit Kirchknopfne elvitte.

Másnap november 13-án reggel – mialatt feleségem távol volt, mert egy rokonukat kísérte ki a villamoshoz – becsengettek a lakásba és miután nem a megbeszélte jel szerint történt a csengetés nem nyitottunk ajtót. Erre távolodó lépteket hallottam. Rá kb. 5 percre megjelent a feleségem két Hunyadi SS karszalagos német egyenruhába öltözött fegyveres katonával. Bejöttek a lakásba és bementek a szobába. Én a konyhában tartózkodtam. Hallottam feleségem kétségbeesett hangját és erre benyitottam a szobába. Igazolásra szólítottak fel bennünket s miután a hamis iratainkat bemutatunk közölték velünk, hogy ne komédiázzunk, mi ezek és ezek vagyunk. Felolvasták a legpontosabb személyi adatainkat és körülményeinket. Itt akarok rámutatni arra, hogy Keinernén kívül senki sem tudta a mi pontos, eredeti személyi adatainkat. Itt említem meg, hogy feleségem, mikor feljöttünk Pestre Keinerné által Dr. Polányi Béla fogorvoshoz került asszisztensnőnek. Polányi nem tudta feleségem származását, neki is csak Keinerné árulta el. Tudok arról is, hogy mikor engem egy-két hétre elvittek munkatáborba – ahonnan később meg tudtam szökni – írtam egy levelet feleségemnek Keinerné anyja címére Kőbányára. Ez a levél nem került feleségem kezébe, hanem Keinerné vagy húga Etel révén Polányihoz került. Polányi ezzel a levéllel megszarolta feleségemet. Véleményem szerint a zsarolásnak értelmi szerzője Keinerné volt és Polányit eszköznek használta fel. A kizsárolt arany Omega órát és láncot, valamint a kezelógombokat Keinerné kapta meg. Elfogatásunk előtt 10-én a Gestapo elvitte Polányit. Nem felel meg a valóságnak Keinerné azon állítása, hogy bennünket Polányi árult el és ezt a tényt az alábbiakkal támasztom alá.

Elfogatásunkkor a két SS katonának nem volt házkutatási és elfogató parancsa, sőt kijelentették, hogy barátságos szándékkal jöttek. Érdeklődésünkre, hogy hova visznek bennünket, azt felelték, hogy a Főkapitányságra igazolásra. Ennek pontosan az ellenkezője történt, mert bennünket először elvittek a KABSZ¹⁶ főhadiszállásra a Trombitás vagy Ezredes utcába, ahol nem vettek át bennünket, majd a Svábhegyi fogással szemben lévő Hunyadi székházba¹⁷ vittek, ahol szintén nem fogadtak el bennünket. Végül is azután elvittek bennünket a Svábhegyen lévő Gestapo főhadiszállásra a Majestic szállóba. Megjegyzem, hogy mikor a fogaskerekűre felszálltunk retúrjegyet váltattak velünk, azért mert mondták, hogy csak kihallgatásra visznek bennünket. Ott a Gestapónál az egyik SS, Dikán Lajos azzal adott át bennünket, hogy most jó fogást csinált, hozott két bujkáló zsidót és az egyik a kémelhárítónak tagja. Valóban volt nekem egy hamis kémelhárító igazolványom, amit igazolásomkor meg is mutattam Lajoskának.

Ezután kihallgattak bennünket és a kihallgatásunk kapcsán még csak azt sem kérdezték meg, hogy ismerünk-e egy Polányi nevezetű orvost. Ennél fogva nem kétséges, hogy elhurcoltatónk nem Polányi volt, hanem csakis Keinerné. Ezen feltételezésem a továbbiakban is beigazolódtott amennyiben a Pestvidéki Törvényszék fogházában,¹⁸ ahová kerültem később ott egy cellatársam volt egy elhurcolt, aki együtt járt Polányival az orvosi rendelőbe kötözésre. Ez a cellatársam mesélte, hogy Polányi nagyon csúnyán el van verve és dacára a sok összeverésnek, folyton szidta a németeket és a nyilasokat és olyan kijelentéseket tett, hogy őt üthetik ő nem fog elárulni senkit és, hogy ő majd még leszámol ezekkel a gazemberekkel.

Később 1944. december 6-án deportálva lettem Dachaubába.

Mást előadni nem kívánok vallomásomat az igazságnak megfelelően tettem és azt aláírással hitelesítem.

[ÁBTL 3.1.9. V-104124 10–11. Géppel írt másolat Gottlieb József aláírásával.]

5. Gottlieb Józsefné tanúkihallgatási jegyzőkönyve, 1946. július 17.

Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának Politikai Rendészeti Osztálya.
.....ker. kapitányság.
3658/1 szám.
1946.

Tanúvallomási jegyzőkönyv

Készült Budapest, 1946. év július hónap 17. napján Keiner Györgyné gyanúsított elleni bűnügyben.

[...]

A tanú a vallomásában előadja a következőket:

Keiner Györgynét 1941-ben ismertem meg mikor a bátyám feleségül vette. 1944-ig semmi közelebbi kapcsolat nem volt közöttünk, mert ő Pesten élt, én pedig Debrecenben. 1944-ben mikor hamis iratokkal feljöttem Pestre vőlegényemmel Gottlieb Józseffel Keinerné vállalta, hogy a segítségünkre lesz nekünk a bujkálásban. 1944. májusban szerzett nekem egy ismerős fogorvosnál *Dr. Polányi Bélánál a Szt. István krt. 9. sz. alatt* állást. Megegyeztünk abban, hogy származásunkat nem fedi fel. A későbbi idők folyamán rájöttem, hogy egyezségünket megszegte, mert elárulta Polányinak, hogy zsidó származású vagyok. Polányinál asszisztensnő voltam. A zsidó összeköltöztetések előtt a zsidó házban lakó nagynénémnél a Csanádi u. 8. sz. alatt megtartottuk vőlegényemmel az esküvőnket, az egyházit. Ezután júliusban Keinernével együtt kiköltöztünk a Rákospatak u. 60/d. számú házba. A házban Keinerné volt a főbérő, mi pedig az albérlők.

1944. október 13-án elfogták férjemet egy házi razzia alkalmával és Pestszentlőrincre vitték munkaszolgálatra, ahonnan levelet írt részemre, de Keinerné anyjának Kőbányára címezte. A levélében kért bakancsot és virágnyelvben megkérdezte tőlem, hogy „tiszt-e a levegő” a Rákospatak utcában, hogy ő visszajöhet-e oda. Ezt a levelet én nem kaptam kézhez, hanem amikor a következő napon én Polányihoz felmentem, a levél az ő birtokában volt. A levél csak Keinerné vagy a húga útján kerülhetett Polányihoz. Polányi megmutatta nekem a levelet és közölte velem, hogy a levelet egy rendőr hozta fel neki, aki jó ismerőse, de akinek pénzt kell adni, ha nem akarom, hogy Keinerné anyja, vagy Keinerné bajba kerüljenek. Ekkor elkérte tőlem az Omega aranyórámat, egy hosszú férfi aranyláncot és két régimódi arany férfi inggombot. Meg kell jegyeznem, hogy Polányi már régebben szemet vetett az órára és több ízben meg akarta azt tőlem vásárolni. Az értékek átadása után kezemhez adta ki a levelet.

Közbevetőleg meg kell jegyeznem, hogy 1944 júniusától nem jártam fel hozzá rendszeresen, amióta Kirchknopf Etel volt Polányi „titkárnője”. A gyanúm már akkor az volt, hogy az egész zsarolási manőver nem Polányi agyában született meg, mert igen zavarban volt a lebonyolítás alatt. Jómódú ember volt, sokat keresett, azonkívül gazdag zsidók bujkáltak nála állandóan, úgy, hogy nem volt értelme véleményem szerint, hogy engem ilyen úton megszaroljon. Sok zsidó ékszert is rejtegetett, amelyeket én láttam Etán, amikor a viszony már szorosabb volt közöttük. Zsarolás után szerzett a férjem részére egy vadonatúj pár bakancsot. Ez a körülmény csak megerősített engem abban a véleményemben, hogy ő kvázi mentegetőzésképp adta ezt és, hogy az egész ügy nem az ő iniciatívájára történt. Az ékszerek átadása előtt beszéltem Keinernével, akitől tanácsot kértem, és aki azt mondta nekem, hogy „csinálj, amit akarsz”. Feltűnő volt az is, hogy

Polányi állandóan azt hangoztatta, hogy zsidó létemre hogy vállalhatom a felelősséget azért, hogy keresztény embereket (Keinernét és anyját) bajba sodorjam egy ilyen levél miatt. Férjem kb. október végén megszökött és ismét a Rákospatak utcába jött.

Ekkor – miután a toloncban az összes iratait elvették tőle – szerzett újakat, amiről még Keinerné sem tudott. Többek között a VKF-2-től¹⁹ egy írást, amely szerint a kémelhárításnál dolgozik. Ettől az időponttól egészen elfogatásunkig Keinerné nem járt rendszeresen haza. Elfogatásunkat megelőző napokban pedig egyáltalán nem adott magáról semminemű életjelt. Férjem visszaszökése utáni időkben, én már egyáltalán nem jártam fel Polányihoz. Meg kell említenem, hogy még 1944. év nyarán, amikor Polányi a Kékesen nyaralt, egy alkalommal a lakásán találkoztam egy civil ruhás emberrel, akit Any [Anna] és Eta Lajoskának neveztek. Körülbelül két alkalommal láttam ezt az embert. Annál meglepőbb volt számomra, hogy november 12-én vasárnapi napon Any anyja megjelent nálunk és arra kért bennünket, hogy adjuk ki neki a lánya holmiját, mivel nem mer jelentkezni, mert „figyelik”. Ekkor mi a holmikot ki is adtuk. Az egész úgy úgy nézett ki, hogy Any nem akar többé visszajönni a lakásba. Ezen érzésünk megerősödött akkor, az anyja a falon függő Kaszap István szentképet is elkérte. Pusztán kabalából ezt a képet nem adtuk oda, de Any összes többi holmiját kiadtuk. Kirchknopfné távozása után még beszélgettünk erről férjemmel, és az egészet roppant furcsállottuk és igen kellemetlen érzéseink voltak. Kezdtük magunkat nem biztonságban érezni.

Valóban, másnap 1944. november 13-án kb. 10-¹/₂ 11 óra tájban megjelent a lakásunkban Lajoska német SS egyenruhában, őrmesteri ranggal egy magyar nemzeti színű karszalaggal és a szalagon egy halálfejjel. Ugyanilyen egyenruhában kísérte egy fiatal gyerek őrzetői rangban, aki kivont pisztollyal vigyázott ránk. Nem jöttek elfogatóparanccsal, és amikor beléptek Lajoska azt mondta, hogy „barátságos szándékkal” jönnek. Ezután leigazoltattak, majd azután kijelentette, hogy kár a komédiáért. Elővett a zsebéből egy papírlapot, amelyen mindkettőnk valódi nevét, születési évét és helyét felolvasta. Alig hagyott összecsomagolni valamit, mondván, hogy „estére úgyis itthon vagyunk”. Nem ismerem ki magam különösebben Budapesten és ezért nem tudom pontosan elmondani, hogy merre jártunk, de kb. három helyen is megfordult velünk Budán, ahol sehol sem fogadtak be. Végül is a Melinda úti Gestapo főhadiszállásra²⁰ vittek. Ott lecsuktak, majd a Pestvidéki fegyházba szállítottak. Ott kihallgattak mindkettőnket. Itt természetesen már külön voltam a férjemtől. Ki kell jelentenem, hogy a kihallgatások alatt Polányi nevét nem, különben is neveket egyáltalán nem említették. A fegyházból 1944. november 23-án Ravensbrückbe, majd Bergen-Belsenbe deportáltak.

A felszabadulás után Svédországba kerültem betegen. Férjem oda utánam jött, majd 1946 májusában érkeztünk vissza. Ekkor tudtuk meg sógoromtól az elhurcoltatásunk utáni dolgokat. Sógorom Gottlieb Jenő Paulay Ede u. 18. sz. alatti lakos.

Egyebet előadni nem tudok, vallomásomat az igazságnak mindenben megfelelően, büntetőjogi felelősségem teljes tudatában tettem.

Kmft.

r. ny. alhdgy.

Gottlieb Józsefné tanú

[ÁBTL 3.1.9. V-104124 12–14. Géppel írt másolat Gottlieb Józsefné aláírásával.]

6. Gottlieb Jenő tanúkihallgatási jegyzőkönyve, 1946. július 17.

3658/1

46.

Budapest, 46. július 17.

Népellenes büntéssel gyanúsított Keiner Györgyné ügyében.

[...]

A tanú vallomásában előadja a következőket:

A felszabadulás után Debrecenbe kerültem és a családi körömben hallottam Keiner Györgynének a viselt dolgairól, öcsémnek és sógornőmnek az elhurcolásával kapcsolatban. 1945 májusában kerültem fel Pestre. Nyomozni kezdtem az ügyben, és beszélgetést folytattam a Rákospatak utca 60/d sz. alatti házmesterrel, aki részletesen előadta az elvitellel kapcsolatos dolgokat, és amikor közölte velem, hogy másnap vagy harmadnap az elhurcolás után Keiner Györgyné megjelent ugyanazzal a katonával, aki elhurcolta öcsémeket a házból. Meg voltam győződve róla, hogy Keiner Györgyné hurcoltatta elé az öcsémeket.

A nyomozás során eljutottam a Horn Ede u. 18. sz. alatti házba Dr. Rákos István ügyvédhez, aki előadta, hogy *Kirchknopf Antónia (Keinerné) és Etel (húga) Hunyadi páncélgránátos hadosztálynál ápolónői szolgálatot* teljesítettek és ott laktak két Hunyadi páncélossal együtt, akikkel együtt dorbézoltak a felszabadulásig. Rákossal való beszélgetésem során Rákos említette, hogy megtalálta a két nőnek a Hunyadi tagság igazolványát.

Takáccsal (a Rákospatak u. 60/d házmestere) és Rákossal való beszélgetéseim során arra a meggyőződésre jutottam, hogy Keinerné hurcoltatta el öcsémeket a két Hunyadi SS-ista barátjukkal.

Ebben az ügyben a Politikai Rendészeti Osztályon feljelentést tettem és ki is hallgattak. Úgyszintén kihallgatták Takács házmestert is.

Mást előadni nem kívánok, vallomásomat az igazságnak megfelelően tettem.

rny. alhdgy

Gottlieb Jenő
tanú

[ÁBTL 3.1.9. V-104124 7–8. Géppel írt másolat Gottlieb Jenő aláírásával.]

7. Keiner Györgyné gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyve, 1946. július 19.

M. állami rendőrség Politikai és Rendészeti Osztálya Budapest
3658/1946.

Jegyzőkönyv

Készült Budapesten, 1946. év július hónap 19. napján, délelőtt/délután....órákor...népellenes bűntettel gyanúsított Keiner Györgyné sz. Kirchknopf Anna kihallgatása alkalmával.

[...]

Arra a kérdésre, hogy kíván-e védelmére előadni, terhelt következőleg nyilatkozik:

1941. évben menetem férjhez Keiner Györgyhez és így kerültem rokonságba Keiner Mártával és annak vőlegényével Gottlieb Józseffel. 1944 májusában Márta és Gottlieb hamis okmányokkal felszerelve Budapestre jöttek azzal a céllal, hogy itt bujkáljanak. Ekkor megígértem nekik, hogy bujkálásukban segítségükre leszek. Együtt laktunk lakásunkban a Rákospatak u. 60/d. sz. alatt. Mártának állást szereztem dr. Polányi nevű régi jó ismerősömnél, aki a Szt. István körút 9. sz. alatt fogorvosi gyakorlatot folytatott. Márta asszisztensnői minőségbe került Polányinál alkalmazásba. Megegyeztem Mártával, hogy származását nem fedem fel Polányi előtt sem. Azt, hogy én ezt az egyezséget megszegtem volna, a leghatározottabban tagadom. Kb. 1944 októberében közölte velem Márta, hogy Polányi előtt felfedte zsidó származását. Én abban az időben már egyáltalán nem jártam fel Polányihoz, és Márta is csak nagyon ritkán járt fel Polányihoz. Ellenben húgom, Etel, mint Polányi titkárnője, együtt lakott Polányival. Emlékezetem szerint 1944. október 13-án egy zsidóházban rendezett razzia alkalmával elfogták Gottlieb Józsefet, Márta vőlegényét. Márta ekkor betegen feküdt otthon a Rákospatak utcai lakásunkon. Én akkoriban állandóan hazajártam egészen addig, amíg Gottlieb megszökött és vissza nem jött. Gottlieb távolléte alatt írt egy levelet Mártának, amelyet anyának Kőbányára címzett. Én erről a levélről nem

tudtam. Amikor a postás kikézbcsítette a levelet csak bátyám felesége tartózkodott otthon, és ő vette át. Később hazaérkezett húgom, Etel, és amikor meglátta a levelet, azt mondta, hogy majd ő elviszi, de kérte bátyám feleségét, hogy senkinek se szóljon a levél létezéséről. Húgom ekkor elvitte a levelet Polányinak. Polányi még aznap üzent nekem az üzletbe, ahol dolgoztam, hogy sürgős ügyben menjek fel hozzá. Amikor felmentem, azzal fogadott, hogy Gottlieb-től egy rendőr hozott fel egy levelet és ez a levél, olyan adatokat tartalmaz, hogy azok miatt Gottlieb igen könnyen „lebukhat” és az egyértelmű a halállal. Erre való tekintettel, továbbá azért, mivel a levél nekem volt címezve (anyám lakására) kifizetett a rendőrnek 1.000 pengőt, és ha Márta meg akarja kapni a levelet, akkor fizessen neki 5.000 pengőt, mert ellenkező esetben Gottliebet kivégezhetik. Erre hazamentem Mártához és közöltem vele a helyzetet és Polányi kívánságát. Összecsomagolta ékszereit, mivel nem volt 5.000 pengője, és együtt felmentünk Polányihoz. Útközben megkérdezte tőlem, hogy odaadja-e az ékszereket, mire én azt válaszoltam, hogy csináljon azt, amit akar. Márta megmutatta az ékszereket Polányinak, miután Polányi közölte vele ugyanazt, amit már előzőleg velem közölt. Polányi kiválasztott az ékszerek közül egy aranyórát, egy aranyláncot és több arany kezelőgombot és elvitte azokat az 5.000 pengő fejében. Az ékszerek átvétele után Polányi átadta a levelet Mártának. Tagadom, hogy az egész ékszer ügy az én intencióim szerint történt volna. Nem tudtam arról, hogy mit cselekszem, hogy az zsarolás, én csak annyit tudtam, amennyit nekem dr. Polányi elmondott.

Egy alkalommal még a nyár folyamán felmentünk Mártával Polányihoz, akinél ott volt [...] ²¹ Szalai Imre, Eta és egy Gábor nevű fiatalember, akitől Márta fát akart vásárolni. Tagadom, hogy Dikán Lajos ott lett volna. Dikán Lajost én csak a húgomnak a fogságból való kiszabadulása után ismertem meg. Azt, hogy Márta honnan ismerhette Lajost, nem tudom. Lehetséges, hogy volt valami összeköttetés Dikán és Polányi között. 1944. október végén már nem jártam haza rendszeresen a Rákospatak utcába, mert már október elején kivettem egy szobát a barátnőmnél Kőbányán [...] ²². Távozásom oka ezen kívül még az is volt, hogy [...] ²³ Márta még két embert akart odavenni a lakásba és így hely sem lett volna a számomra. Későbbiekben Márta nem vett oda senkit, mert lebukásuk megakadályozta ebben. 1944. november 10-e körül letartóztatták Polányit és húgomat, Etelt. Erről a tényről én másnap értesültem. Kb. november 20-a táján jött ki a fogságból húgom a fent említett Dikán Lajos SS őrmester segítségével. Ekkor ismertem meg a Dikánt, mivel húgommal együtt Polányi elhagyott lakásába költözött be, ahová húgom kérésére én is beköltöztem. Itt tudtam meg azt is, hogy Polányit és húgomat Dikán vitte el. Dikán húgom szeretője lett. [...] ²⁴

1944. november 12-én elküldtem anyámat Mártáékhoz azzal, hogy nem megyek ki, anyámat kibombázták és ezért adják ki anyának minden náluk lévő holmimat, többek közt a falon függő Kaszap István képet is, aminek én azt mondtam Mártáéknak mindig, hogy amíg Kaszap ott lesz, addig semmi bántódásuk nem lehet. Megüzentem Mártáéknak Polányi lebukását is. Mártáék ki is adták anyámnak holmijaimat, de a Kaszap István képet nem adták oda.

1944. november 14-én egy előttem ismeretlen férfi levelet hozott a húgomtól az Olasz fasorból, a Halálfejes Légión főhadiszállásáról, amelyben közölte velem, hogy Mártát és vőlegényét letartóztatták. Ekkor én is otthagytam az üzletet, ahol dolgoztam, mivel a húgom azt írta levelében, hogy engem is keresnek és én erre kiköltöztem Kőbányára a barátnőmnél bérelt lakásomba, ahol bejelentetlenül laktam. Tagadom, hogy Mártáék elfogatása utáni napon egy katona kíséretében kimentem volna Mártáék lakásába az otthagytott holmikért. Emlékezetem szerint csak a húgom kiszabadulása után – tehát [november] 20-a után – egyedül mentem ki oda azért, hogy Mártáék otthagytott holmiját elhozzam. Ekkor beszéltem a házban lakó Takácsékkal is, akinek odaadtam Márta 5 kiló lisztjét. Ez alkalommal egy lakk bőröndben elvittem Márta ruháit. Pár nap múlva ismét kimentem és akkor egy másik bőröndben Gottlieb otthagytott ruháit szállítottam el. Mindkét bőröndöt Polányi lakására vittem. A ruhákból és egyéb holmikból már akkor hiányoztak egyes darabok, amelyekre Takácsné azt mondta nekem, hogy valaki már elvitte. Takácsné mondta nekem azt is, hogy két Hunyadi gránátos katona vitte el Mártáékat.

1944. december hó közepén kiszabadult Polányi. A lakásban ekkor a húgom Etel meg én laktunk. [...] ²⁵ Ekkor bátyámhoz – jelenlegi címére – mentem, ahová este követett Etel is. Emlékezetem szerint kb. 2 nap múlva láttam újra Dikánt. Nem nagyon törődtem vele sohasem, mivel a húgomnak udvarolt. December 31-ig tartózkodtam otthon. Ekkor az ostrom kellős közepén, mint kibombázott kiigényeltem dr. Rákos István Horn Ede u. 18. sz. alatti lakását, azzal az elgondolással, hogy legyen egy rendes lakásunk akkor, ha a harcok elcsendesednek. Dikán járta ki nekünk a lakás kiutalását, és azt bútorokkal együtt, természetesen leltár nélkül, birtokba vettük. Odavittem Mártáék holmiját tartalmazó bőröndöket is. Itt azzal a céllal, hogy az utcán, szabadon tudjunk mozogni, Eta Ideál típusú írógépével gyártottunk magunknak két igazolványt a következő szöveggel: „Igazolvány – Igazolom, hogy Kirchknopf Antónia, aki született Budapesten, 1922-ben, mint ápolónő a magyar Halálfejeseknél teljesít szolgálatot.” Az igazolványon keltezés volt, de sem aláírás, sem pedig bélyegző nem. Az igazolvány felhasználására nem került sor. Kis kockás papírra volt írva, amelyet a húgom egy kockás füzetből tépett ki. Vörös keresztet fityulát készítettünk magunknak és abban jártunk.

A felszabadulás után azonnal kimentünk a húgommal együtt a vörös kereszt karszalaggal ellátva anyámékhöz Kőbányára. Egy éjjelt töltöttünk ott és másnap visszamentünk a Horn Ede utcába. Mire odaértünk dr. Rákos már elfoglalta a lakást és a házfelügyelő figyelmeztetett bennünket arra, hogy Rákos át akar adni bennünket a GPU-nak. ²⁶ Mivel megtalálta hamis igazolványainkat. Erre mi felmentünk Szalaihoz és ott kértünk egy éjszakára menedéket. Szalai kijelentette, hogy nem adhat szállást, mert nagyon fél. Ekkor mi a Seemann kávéház pincéjébe mentünk és ott töltöttük az éjszakát. Másnap kimentünk a Rákospatak utcába azzal, hogy majd ott lakunk, de ott közölték velünk, hogy nagyon sok az orosz, mire mi visszamentünk a bátyámhoz és ott lakom a mai napig is.

1945. február végén két és fél éves munkaszolgálat után hazajött a férjem. Vele együtt Debrecenbe mentem, ahol engem a politikai rendőrség Gottlieb Gyula feljelentése alapján elfogott és internált. ²⁷ Még ezt megelőzően Gottlieb Gyula keresett bennünket és kérte Márta és Gottlieb Józsi ruháit. Én akkor közöltem vele, hogy Józsinak nincs ott ruhája, mert azok Márta egy pár holmijával együtt a Horn Ede utcában maradtak. Azt a pár ruhát, ami Mártától nálam volt, férjem nem engedte meg, hogy kiadjam. Ezután következett az eljárás ellenem. Az internálótáborból 1945. augusztus 5-én szabadultam rendes elbocsátólevéllel. Mivel férjemmel közben szakítottunk egymással, ekkor azonnal Budapestre jöttem anyámhoz.

1945 szeptemberében Etával együtt béreltünk Csillaghegyen egy weekend-házból szobákat, ahová aztán ki is költöztünk. Eleinte senki nem járt ki oda. Később kijárt oda valami Dömötör nevű fiatalember, aki Eta szeretője volt. Egyszer a Teleki térnél találkozott Eta egy Horváth Zoltán nevű fiatalemberrel, akit Csillaghegyre hozott. Horváth kivette a mellettünk lévő szobát és hevesen udvarolni kezdett Etának. Feleségül is megkérte. Kb. 3 héttel az esküvőjük előtt együtt voltunk benn Budapesten Etával. Eta, amint sétáltunk a Britannia Szálló előtt, rá akart gyújtani a cigarettára, de nem volt gyufája. Látott ott állni egy orosz őrnagyot és attól kért tüzet. Ezután megismerkedett az őrnaggal, akit ekkor én is megismertem. Az őrnagy még aznap kijött velünk Csillaghegyre és Etával együtt töltötte az éjszakát. Én a másik szobában aludtam. A következő vasárnapra szeptember 23-ára randevút beszéltek meg. Erről nekem nem volt tudomásom, de Horváth valamilyen úton-módon megtudta. Én ezen a kritikus napon kimentem [...] Szentendrére [...] ²⁸. Másnap mikor hazajöttem, Eta elmesélte nekem, hogy – mivel Eta szobájában láttam az orosz őrnagy véres ruháit – amikor este 7 óra tájban az őrnaggal sétálni ment, Horváth Zoltán két barátjával követte őket, majd Horváth közvetlen közelből fejbe lőtte az őrnagyot. Együtt levetkőztették és a meztelen hullát Horváth barátja, Major Iván bevitte a Dunába. A ruhákat Eta szobájába rejtették. Amikor Horváth megtudta azt, hogy Eta elmesélte nekem a gyilkosságot, megfenyegetett, hogy akkor engem is fejbe lő, mint az őrnagyot, ha elárulom őket. Ezután én a legelső alkalommal, mikor a bátyám hozzám kijött október elseje táján, elmondottam neki az esetet, továbbá arra is megkértem, hogy tegyen feljelentést. Bátyám úgy is tett, és mindnyájunkat 1945. október 4-én az NKVD ²⁹ letartóztatott.

A kihallgatások folyamán szóba került Polányi ügye is és ekkor tudtam meg, hogy Polányit másodszer Eta vitette el – kiutasításunk utáni napon – Dikán Lajossal és annak barátjával, Szvincsák Miklóssal. Polányit Szvincsák Miklós még aznap ki is végezte. Tagadom, hogy nekem előzőleg tudomásom lett volna Polányi másodszeri elhurcolásáról vagy kivégeztetéséről. Én csak az NKVD-nél történt kihallgatások alkalmával tudtam meg, hogy Polányit ki vitette el, ki vitte el és ki végezte ki. Az NKVD 1945. december 6-án szabadlábba helyezett.

Egyebet elmondani nem tudok, vallomásomat az igazságnak megfelelően, minden kényszer nélkül tettem meg.

kmft.

r. ny. alhdgy.

Keiner Györgyné
gyanúsított

[ÁBTL 3.1.9.V-104124 2–6. Géppel írt másolat Keiner Györgyné aláírásával. A jegyzőkönyv első oldalán „Felülvizsgálva 1958-ban” bélyegző látható XI. 11-i dátummal és olvashatatlan aláírással.]

8. A Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitánysága Politikai Rendészeti Osztályának átírata a Vidéki Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályához, 1946. július 19.

3658/1/1946.

Tárgy: Dikán Lajos előállítás

Magyar Államrendőrség Vidéki Főkapitánysága
Politikai Rendészeti Osztálya

Budapest

Osztályom nyomozást folytatott Keiner Györgyné ügyében, melynek során adatok merültek fel arra vonatkozólag, hogy fent nevezett jelenleg nyergesújfalui lakos részese egy Budapesten elkövetett oroszok elleni merényletnek. Kérem, hogy Kékesi Egon és Tóth Sándor r. ny. alhadnagyok részére ez ügyben működési engedélyt kiadni szíveskedjenek.

Budapest, 1946. július 19.

Előadó: Bognár János r. fhdgy.

Dr. Tímár István r. ezds.
alosztályvezető

[ÁBTL 3. 1. 9. V-104124 31. Gépelt másodlat Bognár János és Tímár István helyettesének aláírásával.]

9. A Magyar Államrendőrség Vidéki Főkapitánysága Politikai Rendészeti Osztályának nyílt rendelete, 1946. július 20.

Magyar Államrendőrség
Vidéki Főkapitánysága
Politikai Rendészeti Osztály
Budapest, VI. Bajza utca 52.
6505/1946. V.F.P.

Budapest, 1946. július 20.

Nyílt rendelet

Kékesi Egon és Tóth Sándor rendőrnyomozó alhadnagyok *Dikán Lajos* ügyében Nyergesújfalun nyomozást folytatnak és a megfelelő intézkedést (tanúkihallgatás, előállítás, őrizetbe vétel) fogatosítják.

Utasítom az illetékes politikai osztályt, hogy fent nevezetteket a nyomozati eljárások fogatosításában támogassa.

Osztályvezetői rendeletből:
Dr. Gajzágó, György³⁰
rendőr őrnagy
II. alosztály³¹ vezetője

[ÁBTL 3.1.9. V-104124 30. Géppel írt másodlat Gajzágó György aláírásával. A dokumentumon tollal írt feljegyzés: „Veres János?”.]

- ¹ Varga Krisztián: A Kirchknopf-dosszié. Budapesti történet, 1944. Betekintő, 2007/3. www.betekinto.hu/Default.aspx?cikkId=65
- ² Több dokumentumban Kirchknopf Antóniaként szerepel; én a saját kihallgatási jegyzőkönyvében szereplő Anna formát használom.
- ³ A Kirchknopf-dossziében található dokumentumok között utalás történik Polányi Béla házvezetőnőjének Molnár Teréznek a bűnrészességére is, akit a Népbíróság 3 év szabadságvesztésre ítelt népellenes bűntett elkövetése miatt 1947-ben. Vö. Varga: i. m.
- ⁴ Az 1.690/1945. ME. sz. kormányrendelet alapján a magyar államrendőrséget Budapesti és Vidéki Főkapitányságokra tagolták A duális szerkezetű, kvázi országos hatáskörű államrendőrségi szervek irányítása alá tartoztak a különböző megyei és városi főkapitányságok (pl. Debreceni Főkapitányság) valamint a járási és városi kapitányságok. Az egyes szervezeti egységekben önálló politikai osztályok működtek.
- ⁵ Erdei Ferenc titkos belügyminiszteri rendelete (138.000/1945) az internálás preventív voltáról, mely bírói ítélet nélküli fogva tartásról rendelkezik. Lásd: Palasik Mária: Bizalmas belügyminiszteri rendelet az internálásokról (1945). *Társadalmi Szemle*, 1997/7. 87–94.
- ⁶ A korabeli politikai rendőrség működésével és tevékenységével, valamint Péter Gábor és Tömpe András vezette rendőri szervek ellentétével kapcsolatban lásd Bacsoni Gábor: Pár(t)viadal. A Magyar Államrendőrség Vidéki Főkapitányságának Politikai Rendészeti Osztálya, 1945-1946. In: *Trezor 2. A Történeti Hivatal Évkönyve 2000–2001*. Szerk. Gyarmati György. Budapest, Történeti Hivatal, 2002. 79–110.
- ⁷ A törvényhozás által 1941. augusztus 8-án elfogadott ún. harmadik zsidótörvény (1941. évi XV. tc.) megtiltotta a zsidók és nem zsidók közötti házasságkötést, és a házasságon kívül létesített nemi kapcsolatot „fajgyalázásnak” minősítette. Kirchknopf Anna és Keiner György házasságkötésének pontos dátumáról nem rendelkezünk információkkal, de feltehetőleg az említett törvény hatályba lépése előtt történt.
- ⁸ A V-104124 számú dosszié 20–41. oldalán található dokumentumokról van szó.
- ⁹ ÁBTL 3.1.9. V-103752.
- ¹⁰ A dátum – a jelentések tartalma alapján – nyilvánvaló elírás.
- ¹¹ Dr. Tímár István rendőr ezredes (1913–1991) a Budapesti Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztályának egyik megszervezője, később Péter Gábor helyettese.
- ¹² A defenzív alosztály feladatai közé többek közt a háborús bűnökkel vádolt személyek elleni (nyílt és operatív) nyomozások tartoztak.
- ¹³ A Halálfejes Légiót a Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség (KABSZ) alakulataiból hozták létre a nyilas puccs után. A diverziós felderítő tevékenységre specializálódott egység egy része csatlakozott – az akkor formálódó – német parancsnokság alatt működő Hunyadi SS hadosztályhoz, mivel a légiót a nyilasokkal történt megegyezés értelmében formálisan feloszlatták 1944. november 16-án.
- ¹⁴ Budapest Székesfőváros Közlekedési Részvénytársasága.
- ¹⁵ A kihallgatási jegyzőkönyveknél a személyes adatokat nem közlöm.
- ¹⁶ Az 1942 és 1945 között működő Keleti Arcvonal Bajtársi Szövetség (KABSZ) a nyilasokkal rivalizáló hazai szélsőjobboldali, németbarát körök (Imrédysták és kisebb nemzetiszocialista pártok) támogatását élvező országos szervezet volt, mely paramilitáris rohamosztagokkal is rendelkezett.
- ¹⁷ A Svábhegyen lévő fogaskerekűvel szemben nem volt a Hunyadi SS hadosztálynak épülte. A jegyzőkönyvben közöltek valószínűleg a Svábhegyi Nagyszállóra vonatkoznak (Karthausi u. 2.), melyben a magyar Gestapónak is nevezett Állambiztonsági Rendészet egyik csoportja tevékenykedett. Az őrizetbe vett személyek kálváriáját indirekt módon megerősíti Lázin Ferenc tanúvallomási jegyzőkönyve is, melyben a tanú hasonlóképpen nyilatkozik elhurcoltatásának és őrizetbe vételének körülményeiről. Vö. Varga: i. m.
- ¹⁸ A Gyorskocsi utcában lévő fogházban a Német Rendőri Fogda (Deutsches Polizeigefangnis) működött.
- ¹⁹ Honvéd Vezérkari Főnökség 2. (hírszerző és kémelhárító) osztálya.
- ²⁰ A Melinda u. 24–26. és a Melinda u. 30–32. szám alatt lévő társasüdőkben a német Biztonsági Szolgálat (SD) irodái és fogdahelyiségei voltak. Ez a szervezet – és nem a Gestapo – volt hivatott eljárni a német érdekeket veszélyeztető állambiztonsági-államrendészeti feladatokban Magyarországon 1944. március 19-e után.
- ²¹ Anonimizálva.
- ²² Anonimizálva.
- ²³ Anonimizálva.
- ²⁴ Anonimizálva.
- ²⁵ Anonimizálva.
- ²⁶ GPU (Goszudarsztvennoje Polityicseszkoje Upravlenyje, Állami Politikai Parancsnokság): 1922-ben létrehozott szovjet-orosz állambiztonsági szolgálatok elnevezése, mely 1945-ben ezen a néven már nem létezett A GPU a két világháború közötti időszak – Magyarországon és szerte a világon egyaránt elterjedt – közkeletű elnevezése volt a Szovjetunió „titkosrendőrségének”.
- ²⁷ Kirchknopf Annát feltehetőleg Tömpéék osztálya – vagy annak debreceni kirendeltsége – internálta 1945. április 21-én.
- ²⁸ Anonimizálva.
- ²⁹ NKVD (Narodnij Komisszariat Vnutrennyih Gyel, Belügyi Népbiztosság.) 1934-ben létrehozott szovjet

állambiztonsági szerv.

³⁰ Dr. Gajzágó György rendőr őrnagy, örmény származású orvos. 1946 szeptemberéig a Magyar Államrendőrség Vidéki Főkapitányság Politikai Rendészeti Osztály Felügyeleti és Területi (II.) Alosztályának vezetője.

³¹ A II. vagy Felügyeleti és Területi Alosztály feladati közé az egyes alosztályok és a vidéki szervek közötti koordináció tartozott.